

Streszczenie decyzji Komisji
z dnia 4 grudnia 2013 r.
dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
oraz art. 53 Porozumienia EOG

(Sprawa AT.39914 – Instrumenty pochodne stopy procentowej dla euro)

(notyfikowanej jako dokument nr C(2013) 8512)

(Jedynie tekst w języku angielskim jest autentyczny)

(2017/C 206/07)

W dniu 4 grudnia 2013 r. Komisja przyjęła decyzję dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej („Traktat”) oraz art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym („Porozumienie EOG”). Zgodnie z przepisami art. 30 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003⁽¹⁾ Komisja podaje niniejszym do wiadomości nazwy stron oraz zasadniczą treść decyzji, wraz z informacjami na temat wszelkich nałożonych kar, uwzględniając jednak uzasadnione prawo przedsiębiorstw do ochrony ich tajemnic handlowych.

1. WPROWADZENIE

- (1) Adresaci decyzji uczestniczyli w pojedynczym i ciągłym naruszeniu art. 101 Traktatu i art. 53 Porozumienia EOG. Celem naruszenia było ograniczenie lub zakłócenie konkurencji w sektorze instrumentów pochodnych stopy procentowej dla euro (dalej „EIRD”) powiązanych ze stopą referencyjną *Euro Interbank Offered Rate* („EURIBOR”) lub *Euro Over-Night Index Average* („EONIA”).
- (2) EURIBOR jest stopą referencyjną, która ma w założeniu odzwierciedlać koszt kredytów w euro udzielanych między bankami i jest szeroko wykorzystywana na międzynarodowych rynkach pieniężnych. EURIBOR definiuje się jako „stopę oferowaną w strefie euro dla międzybankowych depozytów terminowych w euro pomiędzy bankami o wysokim ratingu”⁽²⁾ i jest on wyznaczany na podstawie indywidualnych kwotowań banków będących uczestnikami panelu EURIBOR (dalej „banki panelowe”). Każdy z tych banków podaje stopę odpowiadającą w jego przekonaniu oprocentowaniu, po jakim hipotetyczny bank o wysokim ratingu pożyczylby środki pieniężne innemu bankowi o wysokim ratingu⁽³⁾. Zgodnie z brzmieniem Regulaminu EURIBOR ustanowionego przez Europejską Federację Bankową: „banki panelowe podają codziennie kwotowania stopy [...], która w przekonaniu każdego banku panelowego jest oferowana przez bank o wysokim ratingu innemu bankowi o wysokim ratingu dla międzybankowych depozytów terminowych w strefie euro”⁽⁴⁾.
- (3) Stopa EURIBOR jest obliczana⁽⁵⁾ na podstawie kwotowań dostarczanych przez banki panelowe⁽⁶⁾. Każdego dnia sesyjnego, pomiędzy godz. 10:45 a 11:00 czasu brukselskiego, kwotowania te są przesyłane do agencji informacyjnej Thomson Reuters, która oblicza EURIBOR na zlecenie Europejskiej Federacji Bankowej („EFB”). Każdy bank panelowy ma pracowników, którzy są odpowiedzialni za przedstawienie propozycji kwotowań w jego imieniu. Pracownicy ci są zazwyczaj zatrudnieni w dziale skarbowym danego banku panelowego. Stopa EURIBOR jest wyznaczana i publikowana każdego dnia o godz. 11:00 czasu brukselskiego (godz. 10:00 czasu londyńskiego). Każdy bank panelowy dostarcza kwotowań na potrzeby 15 różnych stóp procentowych EURIBOR (po jednym kwotowaniu dla każdego okresu zapadalności wynoszącego od jednego tygodnia do dwunastu miesięcy; okresy te nazywa się „tenorami”).
- (4) Stopy EURIBOR nie obejmują tenoru *overnight* (jednodniowego). Stopą referencyjną dla operacji typu *overnight* jest EONIA, obliczana przy pomocy Europejskiego Banku Centralnego jako średnia ważona wszystkich niezabezpieczonych operacji udzielania kredytów *overnight* na rynku międzybankowym przez niektóre rodzaje banków. Kwotowań na potrzeby EONIA dostarczają te same banki, które są członkami panelu EURIBOR.
- (5) Poszczególne tenory EURIBOR (np. 1 miesiąc, 3 miesiące, 6 lub 12 miesięcy) stanowią elementy składowe cen EIRD bazujących na stopie EURIBOR. W przypadku EIRD odpowiedni tenor EURIBOR, który kończy się lub rozpoczyna na nowo bieg w określonym dniu, może mieć wpływ albo na przepływy pieniężne, jakie bank otrzymuje w danym dniu od swojego kontrahenta z tytułu EIRD, albo na przepływy pieniężne, które bank musi przekazać w tym dniu kontrahentowi. W zależności od pozycji transakcyjnych otwartych w imieniu banku przez jego traderów i od ekspozycji, na jakie jest narażony bank w związku z tymi pozycjami, w interesie danego banku może być ustalenie stopy EURIBOR na wysokim poziomie (gdy bank ma otrzymać kwotę obliczoną na podstawie EURIBOR), na niskim poziomie (gdy bank musi zapłacić kwotę obliczoną na podstawie EURIBOR), albo na niezmiennym poziomie (gdy bank nie ma dużych pozycji zależnych od poziomu EURIBOR).

⁽¹⁾ Dz.U. L 1 z 4.1.2003, s. 1. Rozporządzenie zmienione rozporządzeniem (WE) nr 411/2004 (Dz.U. L 68 z 6.3.2004, s. 1).

⁽²⁾ <http://www.euribor-ebf.eu/euribor-org/about-euribor.html>.

⁽³⁾ Więcej informacji o składzie członkowskim panelu EURIBOR i zasadach proceduralnych dotyczących przedstawiania kwotowań można znaleźć w Regulaminie EURIBOR Europejskiej Federacji Bankowej (http://www.euribor-ebf.eu/assets/files/Euribor_code_conduct.pdf).

⁽⁴⁾ Regulamin EURIBOR Europejskiej Federacji Bankowej, s. 17.

⁽⁵⁾ Odrzuca się 15 % kwotowań o wartościach największych i 15 % kwotowań o wartościach najmniejszych spośród wszystkich zebranych kwotowań banków panelowych. Wartości pozostałe po tej selekcji są uśredniane i zaokrąglane do trzech miejsc po przecinku.

⁽⁶⁾ W czasie, gdy dochodziło do naruszeń, członkami panelu EURIBOR były 44 banki; obecnie jest to 25 banków.

- (6) Stopy EURIBOR znajdują odzwierciedlenie między innymi w cenach instrumentów EIRD, które są produktami finansowymi będącymi przedmiotem handlu na całym świecie, wykorzystywanymi przez korporacje, instytucje finansowe, fundusze hedgingowe i inne przedsiębiorstwa do zarządzania ich ekspozycją na ryzyko stopy procentowej (tzn. jako zabezpieczenie, ang. *hedging*, zarówno po stronie pożyczkobiorców jak i inwestorów) lub w celach spekulacyjnych⁽¹⁾. Najczęściej spotykane podstawowe typy EIRD to: (i) kontrakty terminowe typu *forward* na stopę procentową, (ii) swapy stóp procentowych, (iii) opcje na stopy procentowe oraz (iv) kontrakty terminowe typu *futures* na stopę procentową. EIRD mogą być przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym („OTC”) lub – w przypadku transakcji terminowych typu *futures* na stopę procentową – przedmiotem obrotu giełdowego.
- (7) Decyzja skierowana jest do następujących podmiotów (zwanymi dalej „adresatami”):
- Barclays plc, Barclays Bank plc, Barclays Directors Limited, Barclays Group Holdings Limited, Barclays Capital Services Limited i Barclays Services Jersey Limited (zwanymi dalej łącznie „Barclays”),
 - Deutsche Bank AG, Deutsche Bank Services (Jersey) Limited i DB Group Services (UK) Limited (zwanymi dalej łącznie „Deutsche Bank”),
 - Société Générale, oraz
 - The Royal Bank of Scotland Group plc i The Royal Bank of Scotland plc (zwanymi dalej łącznie „RBS”).
- (8) Niniejsza decyzja opiera się na okolicznościach faktycznych, które zostały przyznane w ramach postępowania ugodowego jedynie przez Barclays, Deutsche Bank, Société Générale i RBS. Niniejsza decyzja nie stwierdza odpowiedzialności jakiegokolwiek strony postępowania nieugodowego z tytułu uczestnictwa w naruszeniu prawa konkurencji UE w przedmiotowej sprawie.
- (9) Banki Barclays, Deutsche Bank i Société Générale były członkami panelu EURIBOR przez cały okres, podczas którego każdy z nich uczestniczył w naruszeniu. Grupa RBS była reprezentowana w panelu EURIBOR od dnia 17 października 2007 r., po przejściu przez nią części podzielonego banku ABN Amro.

2. OPIS SPRAWY

2.1. Procedura

- (10) Postępowanie wszczęto na podstawie wniosku o zwolnienie z grzywny złożonego przez Barclays w dniu 14 czerwca 2011 r. W dniach 18–21 października 2011 r. Komisja przeprowadziła niezapowiedziane kontrole w pomieszczeniach niektórych banków w Londynie i Paryżu. Komisja wystosowała również szereg wezwań do udzielenia informacji. W związku z przeprowadzonymi kontrolami Komisja otrzymała wnioski o złagodzenie kar od RBS, Deutsche Bank i Société Générale.
- (11) Na mocy decyzji z dnia 5 marca 2013 r. i 29 października 2013 r. Komisja wszczęła postępowanie na podstawie art. 11 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 1/2003 przeciwko adresatom decyzji i trzem innym bankom w celu podjęcia z nimi rozmów ugodowych. Przeprowadzono rozmowy ugodowe ze stronami, po czym adresaci decyzji przedstawili Komisji formalne propozycje ugodowe na podstawie art. 10a ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 773/2004.
- (12) W dniu 29 października 2013 r. Komisja przyjęła pisemne zgłoszenie zastrzeżeń skierowane do Barclays, Deutsche Bank, Société Générale i RBS. Wszyscy czterej adresaci zgłoszenia potwierdzili, że jego treść odzwierciedla przedłożone przez nich propozycje ugodowe oraz że zobowiązują się do udziału w postępowaniu ugodowym. Komitet Doradczy ds. Praktyk Ograniczających Konkurencję i Pozycji Dominujących wydał pozytywną opinię w dniu 29 listopada 2013 r., a Komisja przyjęła decyzję w dniu 4 grudnia 2013 r.

2.2. Opis działań

- (13) Strony uczestniczyły, poprzez działania swoich niektórych pracowników, w porozumieniach w ramach sektora EIRD, na które składały się następujące praktyki odbywające się między różnymi stronami:
- a) w pewnych przypadkach niektórzy traderzy zatrudnieni przez poszczególne strony przekazywali lub otrzymywali informacje o preferowanym poziomie określonych tenorów EURIBOR – niezmienionym, niskim albo wysokim. Preferencje te zależały od ich pozycji transakcyjnych i ekspozycji;
 - b) w pewnych przypadkach niektórzy traderzy zatrudnieni przez poszczególne strony przekazywali sobie wzajemnie lub otrzymywali od innych traderów szczegółowe informacje – które nie zostały udostępnione do publicznej wiadomości i nie były dostępne publicznie – dotyczące pozycji transakcyjnych lub planowanych przyszłych kwotowań EURIBOR dla określonych tenorów w odniesieniu do co najmniej jednego z banków, dla których pracowali;

⁽¹⁾ Bank Rozrachunków Międzynarodowych szacuje, że rynkowa wartość brutto EIRD znajdujących się w obrocie (<http://www.bis.org/statistics/dt21a21b.pdf>) wynosiła – według stanu na grudzień 2012 r. – 9 067 mld EUR. Instrumenty te stanowią zatem największy segment (48 %) rynku OTC instrumentów pochodnych stopy procentowej.

- c) w pewnych przypadkach niektórzy traderzy badali również możliwości skoordynowania swoich pozycji transakcyjnych w EIRD w oparciu o informacje opisane w lit. a) lub b);
 - d) w pewnych przypadkach niektórzy traderzy badali również możliwości skoordynowania przyszłego kwotowania EURIBOR co najmniej jednego z banków w oparciu o informacje opisane w lit. a) lub b);
 - e) w pewnych przypadkach co najmniej jeden z traderów biorących udział w takich dyskusjach skontaktował się z osobami zgłaszającymi kwotowania EURIBOR w imieniu danego banku albo oświadczył, że podejmie taki kontakt, aby poprosić je o przedstawienie podmiotowi wykonującemu obliczenia na zlecenie EFB kwotowania wyższego lub niższego od obecnego poziomu stopy EURIBOR albo kwotowania na określonym poziomie;
 - f) w pewnych przypadkach co najmniej jeden z traderów biorących udział w takich dyskusjach oświadczył, że przekaze, albo faktycznie przekazał odpowiedź osoby zajmującej się kwotowaniami przed terminem, w którym wymagane jest przekazanie kwotowania podmiotowi wykonującemu obliczenia EURIBOR, albo – w przypadkach, gdy trader porozumiał się już w tej sprawie z osobą zajmującą się kwotowaniami – przekazał informacje otrzymane od osoby zajmującej się kwotowaniami do tradera w innym banku będącym stroną;
 - g) w pewnych przypadkach co najmniej jeden trader będący pracownikiem strony ujawnił traderowi innej strony inne szczegółowe i szczególnie chronione informacje dotyczące strategii jego banku w zakresie obrotu EIRD lub ustalania cen tych instrumentów.
- (14) W pewnych przypadkach niektórzy traderzy zatrudnieni przez poszczególne strony omawiali oprócz tego wynik określania stopy EURIBOR, w tym kwotowania poszczególnych banków, po ustaleniu i opublikowaniu stóp EURIBOR na dany dzień.
- (15) Każda strona uczestniczyła co najmniej w niektórych z tych działań. Sytuacje takie miały miejsce podczas całego okresu, w którym dana strona postępowania ugodowego uczestniczyła w naruszeniu, choć nie wszystkie strony uczestniczyły we wszystkich przypadkach zмовy, a intensywność kontaktów o znamionach zмовy była różna podczas okresu naruszenia.
- (16) Działania mające znamiona zмовy miały miejsce w ramach kontaktów dwustronnych, głównie za pośrednictwem czatu internetowego oraz wiadomości mailowych i online lub przez telefon.

2.3. Udział poszczególnych banków w działaniach

- (17) Między dniem 29 września 2005 r. a dniem 30 maja 2008 r. Barclays uczestniczył w dwustronnych praktykach stanowiących co najmniej niektóre z praktyk wymienionych w motywie 13, wspólnie z Deutsche Bank, Société Générale, RBS i trzema innymi bankami, przez okres, w którym każda z tych stron uczestniczyła w naruszeniu.
- (18) Między dniem 29 września 2005 r. a dniem 30 maja 2008 r. Deutsche Bank uczestniczył w dwustronnych praktykach stanowiących co najmniej niektóre z praktyk wymienionych w motywie 13, wspólnie z Barclays, RBS i jednym innym bankiem, przez okres, w którym każda z tych stron uczestniczyła w naruszeniu.
- (19) Między dniem 31 marca 2006 r. a dniem 30 maja 2008 r. Société Générale uczestniczył w dwustronnych praktykach stanowiących co najmniej niektóre z praktyk wymienionych w motywie 13, wspólnie z Barclays i RBS, przez okres, w którym każda z tych stron uczestniczyła w naruszeniu.
- (20) Między dniem 26 września 2007 r. a dniem 30 maja 2008 r. RBS uczestniczył w dwustronnych praktykach stanowiących co najmniej niektóre z praktyk wymienionych w motywie 13, wspólnie z Barclays, Deutsche Bank i Société Générale.
- (21) Jak wspomniano w motywie 8 powyżej, niniejsza decyzja nie stwierdza odpowiedzialności jakiegokolwiek strony postępowania nieugodowego z tytułu uczestnictwa w naruszeniu prawa konkurencji UE w przedmiotowej sprawie.

2.4. Zakres geograficzny

- (22) Zakres geograficzny naruszenia obejmował co najmniej całe terytorium EOG.

2.5. Środki naprawcze

- (23) W przypadku niniejszej decyzji mają zastosowanie wytyczne z 2006 r. w sprawie grzywien⁽¹⁾. Decyzja nakłada grzywny na podmioty wymienione w motywie 7 powyżej – Deutsche Bank, Société Générale i RBS.

⁽¹⁾ Dz.U. C 210 z 1.9.2006, s. 2.

2.5.1. Podstawowa kwota grzywny

- (24) Podstawową kwotę grzywny, która ma zostać nałożona na przedsiębiorstwa, należy określić przy uwzględnieniu wartości sprzedaży, faktu, że naruszenie należy ze względu na swój charakter do najpoważniejszych ograniczeń konkurencji, czasu trwania i zasięgu geograficznego kartelu, faktu, że działania mające znamiona zmowy dotyczyły wskaźników finansowych, ogromnego znaczenia, jakie przedmiotowe stopy mają dla funkcjonowania sektora usług finansowych na wspólnym rynku i w państwach członkowskich oraz kwoty dodatkowej w celu odstraszenia przedsiębiorstw od prowadzenia takich nielegalnych praktyk.
- (25) Komisja zazwyczaj uwzględnia wartość sprzedaży przedsiębiorstw za ostatni pełny rok obrachunkowy w okresie, w którym uczestniczyły one w naruszeniu przepisów⁽¹⁾. Może jednak odstąpić od tej praktyki, jeżeli w świetle okoliczności danej sprawy inny okres odniesienia okaże się bardziej stosowny⁽²⁾.
- (26) W odniesieniu do niniejszego naruszenia Komisja obliczyła wartość rocznej sprzedaży wszystkich stron postępowania ugodowego na podstawie przepływów środków pieniężnych, jakie każdy z banków otrzymał z tytułu swojego portfela EIRD w ramach transakcji z kontrahentami mającymi siedzibę w EOG w miesiącach, w których dany bank uczestniczył w naruszeniu, zdyskontowanych jednolitym współczynnikiem w celu uwzględnienia specyficznych cech sektora EIRD, takich jak kompensowanie typowe dla tego sektora (banki są zarówno nabywcą, jak i sprzedawcą instrumentów pochodnych, w związku z czym ich należności są kompensowane z ich zobowiązaniami), czy też skala wahań cen.

2.5.2. Dostosowania kwoty podstawowej: okoliczności obciążające i łagodzące

- (27) Komisja nie uwzględniła żadnych okoliczności obciążających ani łagodzących.

2.5.3. Zastosowanie pułapu 10 % obrotów

- (28) Zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1/2003 wartość grzywny nałożonej na każde przedsiębiorstwo za każde naruszenie nie może przekraczać 10 % jego rocznego obrotu uzyskanego w roku obrotowym poprzedzającym decyzję Komisji.
- (29) W tym przypadku żadna z grzywien nie przekracza 10 % całkowitego obrotu przedsiębiorstwa uzyskanego w roku obrotowym poprzedzającym niniejszą decyzję.

2.5.4. Zastosowanie obwieszczenia w sprawie łagodzenia kar z 2006 r.

- (30) Komisja przyznała Barclays pełne zwolnienie z grzywny. Ponadto Komisja przyznała zmniejszenie kwoty grzywny o 50 % RBS, o 30 % – Deutsche Bank i o 5 % – Société Générale w związku ze współpracą tych banków w ramach dochodzenia.

2.5.5. Zastosowanie obwieszczenia o postępowaniach ugodowych

- (31) W wyniku zastosowania obwieszczenia o postępowaniach ugodowych kwoty grzywien nakładanych na wszystkie strony postępowania ugodowego zostały zmniejszone o 10 %, a zmniejszenie to zostało dodane do zmniejszenia grzywny uzyskanego na podstawie obwieszczenia w sprawie łagodzenia kar.

3. WNIOSEK

- (32) Na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1/2003 nałożono następujące grzywny:

Przedsiębiorstwo	Grzywny (w EUR)
Barclays	0
Deutsche Bank	465 861 000
Société Générale	445 884 000
RBS	131 004 000

⁽¹⁾ Pkt 13 wytycznych w sprawie grzywien.

⁽²⁾ Sprawa T-76/06, *Plásticos Españoles (ASPLA)* przeciwko Komisji, dotychczas nieopublikowana, pkt 111–113.